

Εκπαίδευση Επιμορφωτών Β' επιπέδου Τ.Π.Ε.

Συστάδα 7^η: Καλές Τέχνες

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ - ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Το Ζωντάνεμα μιας Σκιάς

Σενάριο για τις Καλές Τέχνες

Έκδοση 1η

Σεπτέμβριος 2018

Πράξη:

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΣΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ (ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ Β' ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΠΕ)

Φορείς Υλοποίησης:

Δικαιούχος φορέας:

Συμπράττων φορέας:

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

**Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση**
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Διδακτικό Σενάριο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης «Το Ζωντάνεμα μιας Σκιάς»¹

«Οι Έλληνες λένε ότι η ζωγραφική ανακαλύφθηκε στη Σικυώνα και στην Κόρινθο. Όλα γύριζαν γύρω από τη σκιά. Ο Προμηθέας έφερε το φως από τον Όλυμπο και ο ζωγράφος έκλεισε σε ένα περίγραμμα τη σκιά του φωτός. Έτσι δημιουργήθηκε το σχήμα.

Ο ζωγράφος Σαυρίας από τη Σάμο περιέγραψε τη σκιά ενός αλόγου που το έβαλε μπροστά στον ήλιο («...και σκιαγραφίας μεν ευρεθείσης υπό Σαυρίου, ίππον εν ήλιω περιγράφαντος...»)²»

Αλέκος Φασσιανός, Το ζωγραφείον

Εμπλεκόμενες γνωστικές περιοχές

Το σενάριο μάθησης απευθύνεται σε μαθητές της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Συνδέεται με θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες, όπως: φως, σκιά, χώρος, οπτικό σύστημα, μεταβολή, κίνηση, ατμόσφαιρα και έχει επεκτάσεις στα μαθήματα της Φυσικής (οπτική), της λογοτεχνίας, της φωτογραφίας, του κινηματογράφου της μουσικής, του χορού, της θεατρολογίας, και της πληροφορικής. Το σενάριο είναι συμβατό με το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών, εφόσον ο βασικός άξονας του σεναρίου αφορά σε ενότητες που διδάσκονται στο μάθημα των καλλιτεχνικών και συγκεκριμένα στα βιβλία:

α) Α' Γυμνασίου Εικαστικών Ενότητα 5.γ. σελ.52-53 & Βιβλίο Μαθητή σελ.29, Ενότητα 6 σελ.61-70

β) Β' Γυμνασίου Εικαστικών Ενότητα 1.1.1 σελ.9-14 & Βιβλίο Μαθητή σελ. 19-21, Ενότητα 1.3. σελ.44 & Βιβλίο Μαθητή σελ. 26-29, Ενότητα 2.1-2.6. σελ.24-30

γ) Γ' Γυμνασίου Εικαστικών Ενότητα 1, σελ.10-17 & Βιβλίο Μαθητή σελ. 6-7,

Ενότητα 3 σελ.68-69 & Βιβλίο Μαθητή σελ. 22

Δ) Α' Λυκείου Εικαστικών Ενότητα 6.7, σελ.120-121 σελ. 131-147,

Ενότητα 3 σελ.68-69 & Βιβλίο Μαθητή σελ. 22

Γνώσεις και πρότερες ιδέες ή αντιλήψεις των μαθητών

Είναι πιθανό οι μαθητές/τριες να έχουν έρθει σε επαφή με το θέατρο σκιών ή με την κατασκευή χάρτινων κινούμενων φιγούρων. Ο/η εκπαιδευτικός, θα ανιχνεύσει την πρότερη εμπειρία των μαθητών/τριών και θα παρουσιάσει εποπτικό υλικό σχετικό με το φως, τη σκιά και τη χρήση της στις οπτικές και παραστατικές τέχνες.

Σκοπός και στόχοι

Οι μαθητές/τριες επιδιώκεται:

¹ Βλέπε Παράρτημα

² Αθηναγόρας, *Πρεσβεία περίχριστιανών*, 17, εκδ. J.C.T. Otto, (ένα 1857}), Πηγή: Φασσιανός, Α, 1994, σελ.8, *Το ζωγραφείον*, Πατάκη

Να κατανοήσουν την έννοια της σκιάς και τη σημασία της στις οπτικές τέχνες.

Να γνωρίσουν τη χρήση της σκιάς στις παραστατικές τέχνες και τον κινηματογράφο.

Να γνωρίσουν μια πρωτοπόρο στο χώρο του animation που εμπνεύστηκε από το θέατρο σκιών.

Να κατανοήσουν τη σημασία του θεάτρου σκιών και την αφηγηματικής του δύναμη.

Να επιλέξουν μια μικρή ιστορία ή μια με δικό τους περιεχόμενο και να την αφηγηθούν δημιουργώντας ένα animation.

Να δημιουργήσουν ένα storyboard.

Να κατασκευάζουν φιγούρες θεάτρου σκιών με κινούμενα μέλη και να μελετήσουν την κίνηση τους.

Να συνδυάσουν ποικίλες μορφές οπτικών τεχνών όπως ζωντανές λήψεις με animation και φωτογραφία.

Να έρθουν σε επαφή με την τέχνη της φωτογραφίας και τις λήψεις με οπίσθιο φωτισμό με παραδείγματα από τη ζωγραφική.

Να ερευνήσουν τη λειτουργία και τη χρήση μιας φωτεινής τράπεζας.

Να εισάγουν μουσική, ήχου και φωνή στο έργο τους.

Κατηγορία λογισμικού – συνδυασμός κατηγοριών λογισμικού

Για την υλοποίηση του σεναρίου θα χρησιμοποιηθούν:

Α) Διαδικτυακές εφαρμογές και προγράμματα ανοικτού κώδικα προσωπικής έκφρασης και δημιουργίας, όπως εξειδικευμένα λογισμικά επεξεργασίας εικόνας, ήχου και βίντεο, δημιουργίας κόμικς και storyboard.

β) Επιπρόσθετα μπορούν να χρησιμοποιηθούν λογισμικά γενικής χρήσης όπως κειμενογράφος, λογισμικά παρουσιάσεων, λογισμικά καθοδηγούμενης διδασκαλίας (tutorials) καθώς

Γ) Συνεργατικά εργαλεία για ανταλλαγή απόψεων

Δ) Ιστολόγια για την παρουσίαση των έργων.

Διάρκεια

Η εκτιμώμενη διάρκεια του σεναρίου υπολογίζεται σε 8 διδακτικές ώρες.

Οργάνωση τάξης & απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή

- Για την παρουσίαση της εισαγωγής του μαθήματος, θα χρειαστούν εποπτικά μέσα (προβολικό, υπολογιστής) με σύνδεση στο διαδίκτυο, και μπορεί να γίνει αρχικά στο εργαστήριο του μαθήματος των εικαστικών ή εάν δεν υπάρχει σε μια τάξη η οποία να διαθέτει προβολικό και υπολογιστή.
- Στο δεύτερο στάδιο που αφορά στο κατασκευαστικό μέρος θα χρειαστούν: μαύρα χαρτόνια, ψαλίδια ή κοπιδία με επιφάνειες κοπής, φωτεινή τράπεζα ή λευκό χαρτί και διαφάνεια ή γαλακτερό plexiglass.
- Επιπρόσθετα θα χρειαστεί εξοπλισμός για τη δημιουργία πολυμεσικών εφαρμογών όπως φωτογραφική μηχανή, μικρόφωνο, προβολικό, υπολογιστής.

- Τέλος το εργαστήριο πληροφορικής θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα σύνδεσης με το διαδίκτυο ώστε να χρησιμοποιηθούν Εφαρμογές online επεξεργασίας εικόνας,
- Να έχει δυνατότητα εγκατάστασης προγραμμάτων ανοικτού κώδικα επεξεργασίας εικόνας και ήχου και να διαθέτει moniemaker. Στο στάδιο αυτό συνιστάται και η χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής του σχολείου.

Περιγραφή και αιτιολόγηση του σεναρίου

1η διδακτική ώρα: (Δραστηριότητα 1)

Παρουσιάζεται το θέμα με τον τίτλο «Το ζωντάνεμα μιας σκιάς» ως αφορμή για συζήτηση σχετική με την ετοιμολογία της λέξης **σκιά** και κατόπιν με τη χρήση της ως εργαλείο έκφρασης. Γίνεται αναφορά στο θέατρο σκιών και στην εμπειρία των παιδιών ως θεατές.

Κατόπιν προβάλλονται μικρά animationτα οποία άντλησαν την έμπνευσή τους από το θέατρο σκιών.

<https://www.youtube.com/watch?v=bNeVXdIRCSk&t=0s&list=PLv-MZzROIF3vpDSUPCm9KI4zk1evYrSyk&index=21> (διαφήμιση προϊόντος)

<https://www.youtube.com/watch?v=9VT3cvuLGbs> (Σκηνή από το animationKungFupanda 2, επηρεασμένη από το κινέζικο θέατρο σκιών.)

<https://www.youtube.com/watch?v=Fi1uvKQOvdM&t=12s&index=25&list=PLv-MZzROIF3vpDSUPCm9KI4zk1evYrSyk> (InsanelyTwistedShadowpuppets)

Παρουσιάζεται το doodle της google αφιερωμένο στην LotteReiniger

<https://www.youtube.com/watch?v=CkgirvbPJnw>

και τον τρόπο που έγινε το doodle

<https://www.google.com/doodles/lotte-reinigers-117th-birthday>

<https://www.youtube.com/watch?v=MK1P6RGs6U4>

Ακολουθεί αναφορά για την προσωπικότητα της δημιουργού και το έργο της.

Χρήσιμες πληροφορίες σχετικές με την LotteReiniger υπάρχουν στις ακόλουθες ιστοσελίδες για τον/την εκπαιδευτικό:

<https://gsouto-digitalteacher.blogspot.com/2016/06/arts-education-lotte-reiniger-animated.html>

<https://drnorth.wordpress.com/2009/08/04/a-tale-of-lotte-reiniger/>

https://en.wikipedia.org/wiki/Lotte_Reiniger

<https://wfpp.cdrs.columbia.edu/pioneer/lotte-reiniger/>

<http://www.screenonline.org.uk/people/id/528134/>

2η διδακτική ώρα: (Δραστηριότητα 2)

Παρουσιάζεται εισαγωγή από την πρωτότυπη ταινία της LotteReiniger, Cinderella και συζητιέται ο τρόπος με τον οποίο ένα κομμάτι χαρτί μετατρέπεται σε φιγούρα που ζωντανεύει από το χέρι της δημιουργού

<https://www.youtube.com/watch?v=DM1YJDe4R4U>

Γίνεται συζήτηση στην τάξη για αυτή τη μεταμόρφωση με ανταλλαγή ιδεών και συναισθημάτων.

Κατόπιν παρουσιάζεται το ντοκιμαντέρ με τον τρόπο δημιουργίας ταινιών της LotteReiniger και τα στάδια της δημιουργίας μιας ταινίας με φιγούρες θεάτρου σκιών:

<https://www.youtube.com/watch?v=ZXQPZqOqe58>

Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες των 3-4 ατόμων, οι οποίες δημιουργούν μια σύντομη ιστορία με θέμα τη γέννηση μιας μορφής από ένα σχήμα. Σχεδιάζουν το storyboard της ιστορίας τους με τη μορφή κόμικς.

<https://www.youtube.com/watch?v=ji2nwkH2JRo>

<https://eclass.teicrete.gr/modules/document/file.php/DSA148/Storyboarding/storyboarding.pdf>

<https://www.storyboardthat.com/storyboard-creator>

3η διδακτική ώρα: (Δραστηριότητα 3)

Τη δεύτερη διδακτική ώρα οι μαθητές/τριες δημιουργούν τις φιγούρες των ιστοριών τους από μαύρο χαρτί ύψους 15με 20 εκατοστών, με κινούμενα μέλη.

(Βοηθητικά tutorials για τον/την εκπαιδευτικό:

<http://www.karagiozismuseum.gr/xartokoptiki/index.htm>

<https://www.thedancingfirefly.org/making/>

<https://www.instructables.com/id/How-to-make-Shadow-Puppets/>

<https://www.instructables.com/id/How-to-Make-a-Paper-Cutout-Puppet-for-Animation/>)

4η διδακτική ώρα: (Δραστηριότητα 4)

Σε φωτεινή τράπεζα του εργαστηρίου³ ή σε λευκό χαρτί μεγέθους 35X50εκ, θα γίνουν οι λήψεις του μικρού animation. Κάθε ομάδα κινεί τις φιγούρες της φωτογραφίζοντας τες με τη φωτογραφική μηχανή στερεωμένη σε τρίποδα ώστε να βλέπει πάνω από το χαρτί. Πρόκειται για την τεχνική stop motion. Φωτογραφίζεται η κίνηση των στοιχείων σύμφωνα με το storyboard καρέ καρέ. Προτείνεται η δημιουργία ενός animation για κάθε ομάδα να είναι διάρκειας 30 δευτερολέπτων. Δεδομένου ότι θα υπάρξουν τουλάχιστον 3-4 φωτογραφίες το δευτερόλεπτο, άρα περίπου 120-150 φωτογραφίες για κάθε ομάδα.

³Πως κατασκευάζεται μια Φωτεινή τράπεζα, <https://tomsarmo.blogspot.com/2013/08/quick-and-easy-diy-artists-light-box.html?m=1>

5η διδακτική ώρα: (Δραστηριότητα 5)

Κάθε ομάδα επεξεργάζεται τις φωτογραφίες της σε λογισμικό ανοικτού κώδικα που είναι εγκατεστημένο στον υπολογιστή του σχολείου.
<https://www.gimp.org/>

Ελέγχεται την φωτεινότητα και την θέση τους στην ακολουθία ώστε να μην έχουν μεγάλη απόκλιση και η κίνηση να είναι ομαλή.

6η διδακτική ώρα: (Δραστηριότητα 6)

Οι φωτογραφίες εισάγονται στο moniemaker. Ελέγχεται η κίνηση στη χρονογραμμή και γράφονται οι ενδιάμεσοι τίτλοι, απαραίτητοι για την αφήγηση ή ηχογραφείται η φωνή του αφηγητή.

7η διδακτική ώρα: (Δραστηριότητα 7)

Εισάγεται η μουσική, η φωνή ή τα ηχητικά εφέ με την κατάλληλη επεξεργασία σε πρόγραμμα ανοικτού κώδικα, όπως το audacity <https://www.audacityteam.org/download/> και εξάγεται το τελικό προϊόν σε mp4. Εναλλακτικά τοποθετούνται όλες οι ταινιούλες στη σειρά σε μια ενιαία ταινία animation.

8η διδακτική ώρα: (Δραστηριότητα 8)

Παρουσιάζεται το τελικό προϊόν και γίνεται συζήτηση πάνω στις εργασίες των μαθητών και κριτική αποτίμηση της όλης διαδικασίας.

Το τελικό προϊόν αναρτάται στην ιστοσελίδα του σχολείου ή στο blog της τάξης των εικαστικών.

Πρόσθετες πληροφορίες

Το παρόν σενάριο μπορεί να βελτιωθεί με προσθήκες ή και να διαφοροποιηθεί ως προς τη θεματική ενότητα. Η χρονική του διάρκεια ενδέχεται να προεκταθεί όταν εφαρμοστεί στην τάξη και δοκιμαστεί από τους ίδιους τους μαθητές και εν τέλει να προσαρμοστεί ανάλογα με τις συνθήκες και το μαθητικό δυναμικό.

Βιβλιογραφία – Δικτυογραφία

- Junichiro Tanizaki, Το εγκώμιο της Σκιάς, Άγρα
- Victor I. Stoichita, A Short History of the Shadow, Reaktion Books Ltd, 1999
- Adam Alston and Martin Welton, Theatre in the Dark: Shadow, Gloom and Blackout in Contemporary Theatre, Bloomsbury Publishing Plc.
- Auslander, P., *Liveness*, Routledge.
- Max Von Boehn, A Photographic Guide to the History of The Shadow Theatre in the Orient, Qureshi Press, 2011
- Lotte Reiniger, Shadow Puppets, Shadow Theatres and Shadow Films, Plays, Inc., Reprint Edition, 1975
- Conrad, J. (1902) Heart of Darkness. New York: Penguin Books.
- Geiser, J. (2004) Looking at Light and Shadows, American Theatre, 21, Issue 2, pp 30-32.
- Digital Shadow Theatre, Leonardo, 33, Issue 4, 264-5.
- Auslander, P. (1999) Liveness. London; New York: Routledge.
- Brook, P. (1968) The Empty Space. Harmondsworth : Penguin.
- <https://myshadow.org> Me and My Shadow project helps you control your industry.
- <https://karavaki.wordpress.com/2017/02/02/digital-footprint/> «Τι είναι τα ψηφιακά αποτυπώματα και πώς να παραμείνουμε ασφαλείς».
- <https://www.youtube.com/watch?v=PJIFPKgYGA8> Βίντεο «Τι είναι μια ψηφιακή σκιά».
- <https://www.scoop.it/t/isafe/?tag=%CE%B2%CE%AF%CE%BD%CF%84%CE%B5%CE%BF> Πολλά βίντεο για την ψηφιακή ασφάλεια.
- http://www.lozano-hemmer.com/body_movies.php
- http://www.lozano-hemmer.com/people_on_people.php
- http://www.lozano-hemmer.com/texts/bibliography/articles_body_movies/DeadHistoryLiveArt.pdf
- http://www.lozano-hemmer.com/texts/bibliography/articles_panorama/12_DigitalMedia.pdf
- <https://www.youtube.com/watch?v=bNeVXdIRCSk&feature=youtu.be> Διαφήμιση με χρήση της σκιάς.
- <https://www.youtube.com/watch?v=gzAUIXu7-pY> How to do a shadow dance. Look behind the cloth.
- <https://www.youtube.com/watch?v=zRYR7NWDz4c> Shadow Art (Σκιές από Α καλλιτεχνών)
- <https://www.youtube.com/watch?v=PjwgQ7XwRyA> Pilobulus Dance theatre
- <https://www.youtube.com/watch?v=FYftvseVzuI> Pilobulus Amazing Shadow Dance
- https://www.youtube.com/watch?v=vUmqRA_PdoU&feature=youtu.be How to make Shadow hand puppets

- <https://www.youtube.com/watch?v=oWQ3Ep3NdiA> Shadow magic performance with animals.
- https://www.youtube.com/watch?v=WVuV_xVDJDY&feature=youtu.be Shadow Hands Amazing
- <https://www.youtube.com/watch?v=c49gXtc6WLU> Comment faire des OMBRES CHINOISES d'animaux avec les mains
- <https://ar.pinterest.com/pin/748160556819872856/>
- <https://ar.pinterest.com/pin/748160556819872856/>
- <https://ar.pinterest.com/pin/515873332308143576/>
- <https://boords.com/storyboard-template> Διαφορετικές φόρμες για να φτιάξει κάποιος ένα storyboard.
- <https://spot.thinkglobalschool.com/blog/view/300161/how-to-create-a-storyboard>
- <http://mselliottscsclassblog.blogspot.com/2014/09/storyboard-in-class-projects.html> Storyboards από παιδιά
- https://www.canva.com/design/DADH7Kgy23Y/QKR0uIQ8S7w8QzbEeRqqFw/edit?category=tACZCvd_vC0 Πρόγραμμα για online storyboards που μπορούν όλοι να μοιράζονται.
- https://www.youtube.com/watch?v=ux_Em1lVsji Βίντεο για το πώς να φτιάξεις ένα storyboard.
- <https://ar.pinterest.com/pothos/12-storyboarding/?lp=true> templates storyboards.
- <https://www.widewalls.ch/shadow-art/> A Brief Look at the Practice of the So-Called Shadow Art.
- <https://www.ebooks4greeks.gr/%CF%84%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BC%CF%85%CE%B8%CE%B9-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%83%CE%BA%CE%B9%CE%B1%CF%82> Παραμύθι για την σκιά
- https://www.youtube.com/watch?v=p_vNyD4khGQ

Παράρτημα

Υποενότητα 7.5.1.A

Παρουσίαση Εκπαιδευτικών σεναρίων ανά Γνωστικό Αντικείμενο και βαθμίδα Εκπαίδευσης. Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση / Ο αστερισμός της Σκιάς.

Γενικά

Οι επιμορφωτές πρέπει να κατέχουν σε βάθος το ρόλο των τεχνολογικών εργαλείων στη διδακτική του γνωστικού τους αντικειμένου που αφορούν θεωρίες μάθησης και μεθόδους διδασκαλίας, σχεδιασμό μαθησιακών δραστηριοτήτων που αξιοποιούν εργαλεία διερευνητικής μάθησης, επιστημολογία του αντικειμένου τους, αναλυτικά προγράμματα, στάσεις και πεποιθήσεις.

Στον αστερισμό της σκιάς

«Τα έδωσα όλα στον ήλιο. Όλα εκτός από την σκιά μου»

Guillaume Apollinaire

Σκιά στην αναλυτική ψυχολογία ονομάζεται το κατώτερο τμήμα της προσωπικότητας, το άθροισμα όλων των προσωπικών και συλλογικών ψυχικών στοιχείων τα οποία, εξαιτίας της ασυμβατότητάς τους με την επιλεγμένη συνειδητή στάση, δεν εκφράζονται στη ζωή και επομένως ενώνονται σε μία σχετικά αυτόνομη «διχασμένη προσωπικότητα» με αντιθετικές τάσεις μέσα στο ασυνείδητο. Η σκιά συμπεριφέρεται αντισταθμιστικά στη συνείδηση. Για αυτό τα αποτελέσματά της μπορούν να είναι τόσο θετικά όσο και αρνητικά. Στα όνειρα, η σκιά έχει πάντα το ίδιο φύλο με τον ονειρευόμενο.

Σύμφωνα με τον Γιούνγκ: «*Η σκιά προσωποποιεί οτιδήποτε αρνείται να αναγνωρίσει το υποκείμενο γύρω από τον εαυτό του. Προβάλλεται πάνω στο άτομο άμεσα ή έμμεσα. Για παράδειγμα, κατώτερα χαρακτηριστικά του χαρακτήρα και άλλες ασύμβατες τάσεις*» (C.W. 9, i, παρ. 513).⁴

Επιπλέον, «... η σκιά είναι εκείνη η κρυμμένη, απωθημένη, στο μεγαλύτερο μέρος της κατώτερη, ένοχη προσωπικότητα, της οποίας οι έσχατες διακλαδώσεις φθάνουν πίσω στο βασίλειο των ζωικών μας προγόνων και έτσι περιλαμβάνουν ολόκληρη την ιστορική όψη του ασυνείδητου... Μέχρι τώρα πίστευαν ότι η ανθρώπινη σκιά ήταν η πηγή κάθε κακού. Τώρα, όμως, είμαστε βέβαιοι πως ο ασυνείδητος άνθρωπος, δηλαδή η σκιά του, δεν αποτελείται

⁴ Wikipedia

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%BA%CE%B9%CE%AC_\(%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CF%88%CF%85%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CE%BA%CE%B9%CE%AC_(%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CF%88%CF%85%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1))

μόνο από ηθικά κατακριτέες τάσεις, αλλά διαθέτει επίσης και έναν αριθμό από καλές ιδιότητες, όπως τα φυσιολογικά ένστικτα, οι κατάλληλες αντιδράσεις, οι ρεαλιστικές διαισθήσεις, οι δημιουργικές παρορμήσεις κ.λπ.» (C.W. 9; ii παρ. 422-3).⁵

Σημαντικό αρχέτυπο τόσο για το ατομικό όσο και για το συλλογικό ασυνείδητο, η Σκιά στους πρωτόγονους λαούς κάνει την εμφάνισή της μέσα από πολλές προσωποποιήσεις. Είναι ουσιαστικά τμήμα του ατόμου, αποχωρισμένο τμήμα της ύπαρξής του, που ωστόσο παραμένει δεμένο πάνω του σαν «σκιά».

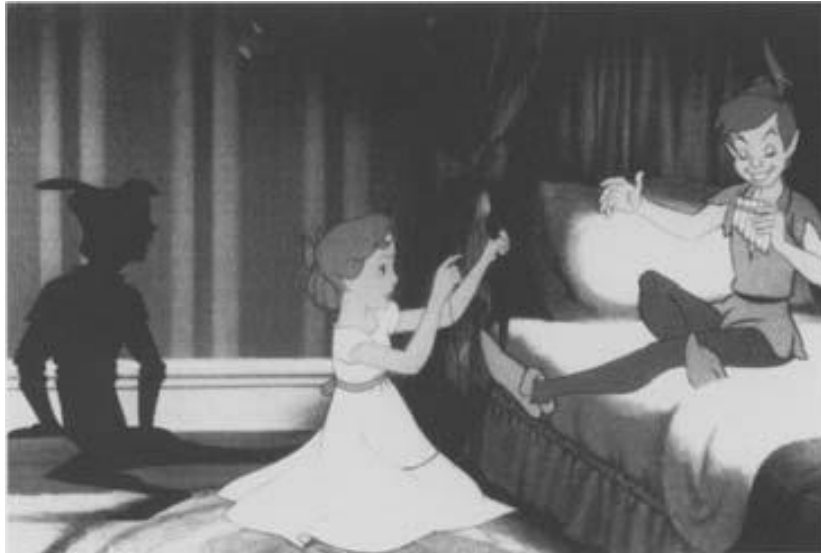
Όλοι μας κάποια στιγμή είτε σαν παιδιά είτε σαν «μεγάλοι», παίξαμε με τη σκιά μας στο φως του ήλιου ή μιας λάμπας. Τα παιδιά αργούν να καταλάβουν ότι η σκιά είναι μια προέκταση ή προβολή του σώματός τους. Τη θεωρούν κάτι αυτόνομο από το οποίο συχνά προσπαθούν να ξεφύγουν.

https://www.youtube.com/watch?v=p_vNyD4khGQ

Ο Πήτερ Παν, το αιώνιο παιδί δεν είχε σκιά. Η σκιά του Πήτερ Παν αποκόβεται από αυτόν και η ιδέα μιας ανεξάρτητης σκιάς, αποσπασμένης από το αντικείμενο από το οποίο πηγάζει έχει κάτι «αλλόκοτο».. Ένα σημαντικό στοιχείο της αιώνιας παιδικότητας του Πήτερ Παν είναι η έλλειψη μνήμης. Χωρίς μνήμη δεν μπορεί να αποκτήσει γνώση από τις εμπειρίες του και δεν μπορεί να μεγαλώσει. Δεν έχει βάρος γιατί στερείται του βάρους του παρελθόντος. Υπερφυσικές δυνάμεις επιδρούν μη αφήνοντάς τον να μεγαλώσει και αυτές προφανώς κάνουν τη σκιά του να ξεφύγει. Αφού δεν έχει μνήμη και παρελθόν δεν έχει σκιά. Αφού δεν έχει βάρος δεν είναι δεμένος με το έδαφος.

⁵ Ο.π.

«Σκιάς όναρ άνθρωπος» (Ο άνθρωπος είναι το όνειρο μιας σκιάς)

Πίνδαρος

Η σκιά εμφανίζεται στη φιλοσοφία, λογοτεχνία, την ποίηση, τις επιστήμες από την αρχαιότητα ακόμα.

Στην Πολιτεία του ο Πλάτωνας επινόησε τον μύθο της σπηλιάς για να μιλήσει, χρησιμοποιώντας τις σκιές και τα είδωλα, για τη σχέση ανάμεσα στην ύπαρξη- ουσία και την εξωτερική εμφάνισή της, ανάμεσα στην πραγματικότητα και την εικόνα/ εντύπωση που έχουμε για αυτήν.

Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν πως, όταν εγκαταλείπουμε τον κόσμο, επιζούμε ως σκιές μεταξύ σκιών. Στη Νέκυια ο Οδυσσέας ποτίζει τους ίσκιους των νεκρών. Είναι άραγε η σκιά μας ισχυρότερη από τη σωματική υπόσταση ώστε να αντέχει και να ξεπερνάει το συμβάν του φυσικού μας θανάτου;

Ο Ρωμαίος Πλίνιος ο Πρεσβύτερος, στη Φυσική Ιστορία του, αναφέρει την ιστορία μια κοπέλας στην αρχαία Κόρινθο, που όταν ο αγαπημένος της θα έφευγε για τον πόλεμο, σχημάτισε στον τοίχο του σπιτιού της το περίγραμμά του πάνω στη σκιά που σχηματιζόταν από τη φλόγα ενός κεριού. Αυτή η σκιά ήταν στην πρώτη της φάση, η ανάμνηση μιας παρουσίας. Όμως μετά τον θάνατό του, μετατράπηκε στο αποτύπωμά του που θα έμενε στην αιωνιότητα.

Η εικόνα/ σκιά είναι η εικόνα κάποιου: όχι μόνο του μοιάζει, αλλά και ανήκει στον άνθρωπο που απεικονίζει. Η συνεχώς μεταβαλλόμενη πραγματική σκιά θα ακολουθήσει τον αγαπημένο της στο ταξίδι του ενώ η εικόνα της σκιάς του αποτυπωμένη στον τοίχο, θα παραμείνει σαν ένα στατικό ενθύμιο. Η πραγματική σκιά συνοδεύει αυτόν που φεύγει, ενώ το περίγραμμά του, αποτυπωμένο μια για πάντα στον τοίχο, απαθανατίζει μια παρουσία με τη μορφή μιας εικόνας, αιχμαλωτίζει μια στιγμή και την κάνει να διαρκέσει για πάντα.⁶

Ο Πλίνιος αναφέρεται στην γέννηση της καλλιτεχνικής αναπαράστασης και ο Πλάτωνας, στην γέννηση της γνωστικής. Και οι δύο έχουν σαν κέντρο τους την προβολή. Αυτή η πρώιμη προβολή είναι ένα μαύρο σημάδι, μια σκιά. Η τέχνη και η γνώση είναι η υπέρβασή της.

⁶ Victor I. Stoichita ,*A Short History of the shadow*, Reaktion Books Ltd., 1997 Σελ. 15

Είμαστε εμείς που δίνουμε ζωή στη σκιά ως πηγή της, ως δημιουργοί της και καλλιτέχνες ή είναι εκείνη που δημιουργεί το ίχνος που αφήνουμε πίσω μας στη γη; Εμείς την καθορίζουμε αλλά εκείνη εκ των υστέρων μας προσδιορίζει;⁷

Installation view of ANDY WARHOL's exhibition "Shadows" at Yuz Museum, Shanghai. Collection Dia Art Foundation, New York. Copyright The Andy Warhol Foundation for the Visual Arts, Inc./ Artist Rights Society (ARS), New York.⁸

Pablo Picasso, The Shadow on the woman, 29 Δεκεμβρίου 1943, Art Gallery of Ontario, Toronto

Rafael Lozano Hemmer

Το έργο "Body Movies"

Ενώ οι περισσότεροι άνθρωποι σκέφτονται το σώμα τους σαν μια σταθερή και ανεξάρτητη οντότητα, στο έργο 'Body Movies' ο Hemmer χρησιμοποιώντας την λογική της εισβολής του έξω κόσμου στο σώμα των κτιρίων ανοίγει το σώμα των συμμετεχόντων (μέσα από τις σκιές

⁷ <http://www.katerinakazolea.gr/keimena/skies.pdf>

⁸ <http://artasiapacific.com/Magazine/WebExclusives/AndyWarholShadows>

τους) σε πλάσματα και γεγονότα έξω από αυτό, καθιστώντας έτσι τη σκιά του σώματος ως το μέσο της μετάδοσης.

Κατά την άποψη του Hemmer, η σκιά λειτουργεί σαν ένα αποϋλοποιημένο μέρος του σώματος, αδιαχώριστο από το σώμα αλλά όχι προερχόμενο από αυτό. Γίνεται έτσι ένας περικλειστος εφήμερος κινούμενος χώρος που διαχειρίζεται ο θεατής- δρων. Ένα μέσο που κάνει εφικτή τη σύνδεση. Οι συμμετέχοντες μπορεί να επιλέξουν να κινούνται απλώς παίζοντας στον τοίχο με τη σκιά τους. Σε κάποιες περιπτώσεις άγνωστοι μεταξύ τους θεατές έπαιζαν ο ένας με τη σκιά του άλλου και σε άλλες επέλεγαν να ενσωματώσουν το πορτρέτο ενός ξένου. Έτσι, κατά περίπτωση, η σκιά γίνεται μέσο επικοινωνίας και κοινωνικής επαφής ή το μέσο μεταφοράς από το ένα σώμα στο άλλο. Η αποκάλυψη και η περικλείση του άλλου.

http://www.lozano-hemmer.com/body_movies.php

http://www.lozano-hemmer.com/people_on_people.php

Η ψηφιακή σκιά

Μέσα από την πλοήγησή μας στο διαδίκτυο μέσω υπολογιστή είτε μέσω κινητού τηλεφώνου ή άλλης ψηφιακής συσκευής, αφήνουμε εκατοντάδες ψηφιακά ίχνη κάθε μέρα. «Μικρές» πληροφορίες για εμάς, που συλλέγονται και αποθηκεύονται από υπηρεσίες marketing αλλά και ιστοσελίδες που έχουν σαν αποστολή τους, την συλλογή πληροφοριών. Αφού συλλέξουν τα δεδομένα, τα οργανώνουν ως προφίλ και μας τα παρουσιάζουν με προσαρμοσμένες αγγελίες. Έτσι δημιουργούνται οι ψηφιακές μας σκιές. Αυτές μπορούν να δώσουν σημαντικές πληροφορίες, άλλοτε σωστές και άλλοτε παραπλανητικές για την περιήγησή μας, τις

συνήθειές μας, τις τάσεις αγοράς προϊόντων, την προσωπική μας ζωή και από τη στιγμή που δημιουργούνται είναι σχεδόν αδύνατον να τις ελέγξουμε.⁹

<https://myshadow.org> ιστοσελίδα, η οποία δείχνει σχεδόν όλα τα δεδομένα που είναι δυνατόν να συλλεχθούν και να συγκροτήσουν την ψηφιακή σκιά μας.

<https://www.youtube.com/watch?v=PJIFPKgYGA8> Βίντεο «Τι είναι η ψηφιακή σκιά».

⁹ Άρης Λούβρης, Εθνικός Συντονιστής eSafety Label

Το παρόν σενάριο περιλαμβάνεται στο επιμορφωτικό υλικό της εκπαίδευσης επιμορφωτών Β' επιπέδου ΤΠΕ στα ΠΑΚΕ (Συστάδα 7: Καλές Τέχνες), όπως αναπτύχθηκε/προσαρμόστηκε και αξιοποιήθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και εφαρμογή των ψηφιακών τεχνολογιών στη διδακτική πράξη (Επιμόρφωση Β' επιπέδου ΤΠΕ)», <http://e-pimorfosi.cti.gr>, του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», ΕΣΠΑ 2014-2020, με τελικό δικαιούχο το ΙΤΥΕ «Διόφαντος».

Το επιμορφωτικό υλικό αποτελεί ιδιοκτησία του ΥΠΑΙΘ και καλύπτεται από την ισχύουσα νομοθεσία για την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων των δημιουργών. Διατέθηκε μέσω της ειδικής πλατφόρμας ηλεκτρονικής μάθησης της παραπάνω Πράξης (mooodle), ενώ την ευθύνη ανάπτυξής του είχε συγγραφική ομάδα εξειδικευμένων εκπαιδευτικών, με επιστημονικό υπεύθυνο τον κ. Σπύρο Παπαδόπουλο, Καθηγητή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών και συμμετέχοντες τους: Ζαφειρία Αθανασοπούλου, Εικαστικό, Μέλος ΕΕΠ, ΑΠΘ, Γιώργο Καλαούζη, Ηλεκτρολόγο Μηχ. & Μηχανικό Η/Υ, Μέλος ΕΔΙΠ, ΠΘ, Μαρία Λούκου, Εικαστικό, Καθηγήτρια ΜΕ, ΠΕ08, Σοφία Μώραλη, Ηθοποιό, Νηπιαγωγό ΠΕ60, Δώρα Παναγοπούλου, Μουσικό, Καθηγήτρια ΜΕ, ΠΕ79, Tim Ward, Καθ. ACG-Deree, στο πλαίσιο της ανάπτυξης επιμορφωτικού υλικού για την εκπαίδευση επιμορφωτών Β' επιπέδου ΤΠΕ.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

